

انتشارات دانشگاه فردوسی (مشهد) ، شماره ۱۲۰

شناخت تیره‌های گیاهان گل‌دار

«راهنمای گیاهان بومی و کاشتنی مناطق معتدله شمالی»

دکتر جی. کالن

باغ سلطنتی گیاه‌شناسی ادین‌برگ

دکتر پی. اچ. دیویس

گیاه‌شناس دانشگاه ادین‌برگ

ترجمه

مهری‌دخت اکبرزاده

محقق هرباریوم دانشگاه فردوسی (مشهد)

دکتر محمد حسن راشد

عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی (مشهد)

Davis, Peter Hadland

دیویس، پیتر هادلند

شناخت تیره‌های گیاهان گلدار «راهنمای گیاهان بومی و کاشتنی مناطق معتدله شمالی» / پی. ایچ. دیویس، جی. کالن، ترجمه محمد حسن راشد، مهری دخت اکبرزاده. — مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۰، ۱۳۷۴.

۱۸۰ ص. : (انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۱۴۰)

ISBN 964-386-098-1

۱۱۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

The identification of flowering plant families. عنوان اصلی:

۱. نهادندگان. ۲. گلها — شناسایی. الف. کالن، جمس، Gullen, James نویسنده همکار.

ب. راشد، محمد حسین، مترجم. ج. اکبرزاده، مهری دخت، مترجم. د. عنوان.

QK ۴۹۵/

۵۸۲/۱۳

انتشارات، شماره ۱۲۰

شناخت تیره‌های گیاهان گلدار

تألیف

پی. ایچ. دیویس - جی. کالن

ترجمه

دکتر محمد حسن راشد - مهری دخت اکبرزاده

وزیری، ۱۸۰ صفحه، ۵۰۰ نسخه، چاپ سوم، زمستان ۱۳۸۴

امور فنی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

بها: ۱۱۰۰۰ ریال

فهرست

۷	مقدمه مترجمین
۹	سخنی در ابتدا
۱۳	دیباچه
۱۵	کاربرد اصطلاحات
۱۵	اصطلاح پائینی، بالائی، دوری
۲۳	تمکن
۲۹	گلپوش آذین
۲۹	بررسی گیاه
۳۰	خصوصیات رویشی
۳۰	خصوصیات گل
۳۵	شناسه‌ها
۳۵	نحوه استفاده از شناسه‌ها
۳۶	شناسه برای دسته‌ها
۳۸	دولپه‌ای‌ها (شامل ۱۲ دسته)
۷۴	تک لپه‌ای‌ها (شامل ۲ دسته)
۸۱	کلید برای خانواده‌های تفکیک شده
۸۵	ترتیب و توصیف تیره‌ها
۸۷	زیر رده دولپه‌ایها (شامل ۲۰۸ تیره)
۱۳۵	زیر رده تک لپه‌ایها (شامل ۴۸ تیره)
۱۴۹	فهرست معانی (انگلیسی به فارسی)
۱۵۹	فرهنگ اصطلاحات (فارسی به انگلیسی)
۱۶۳	فهرست تیره‌ها و دسته‌های بالاتر

"بنام خدا"

کتاب شناسائی گیاهان گلدار که هم اکنون برگردان فارسی آن جلو چشم شماست از چند نظر حائز اهمیت می باشد .

اول اینکه تقریباً تمام تیره های گیاهان موجود در حال حاضر را معرفی کرده و برای هر گیاهی جایگاهی دارد .

دوم اینکه از اطلاعات روز و راهنماییهای متخصصین زمان حال کمک گرفته و از جنبه های مختلف تیره ها را مورد بررسی قرار داده است .

سوم اینکه متخصصین بطور عملی همواره با گیاه و گیاه شناسی سروکار داشته و آن را به دانشجویان آموزش می داده اند . و بالاخره از همه مهمتر اینکه کتابی به زبان فارسی در رابطه با شناسائی کلیه تیره های گیاهان گلدار تا این تاریخ تألیف یا ترجمه نشده است .

پاره ای از خصوصیات ذکر شده در مورد شناسائی تیره ها در واحد هر بار یوم دانشگاه فردوسی "مشهد" توسط کارشناسان و محققین مورد دقت و بررسی مجدد قرار گرفته که جای تشکر دارد .

امید است کتاب مذکور بتواند مورد استفاده دانشجویان و دست اندرکاران علم گیاه - شناسی و علاقمندان باین علم واقع شود و چنانچه کاستی هایی در ترجمه و یا نگارش مشاهده کردند تذکر دهند تا انشاء الله در آئینده مورد توجه قرار گیرد .

در خاتمه لازم است از کلیه کسانی که در امر تأیید و چاپ کتاب با ما همکاری نموده اند بخصوص از معاونت محترم چاپخانه ، جناب آقای سالارپور و جناب آقای حقیقی پور که صفحه آرائی آنرا بعد از داشته اند تشکر و سپاسگزاری نمائیم .

" مترجمین "

" سخنی در ابتدا "

از چاپ اول این کتاب توسط " الیور و بوید^۱، ادین برگ " در ۱۹۶۵ تا کنون تغییرات زیادی در رده بندی گیاهان گلدار رخ داده است، پیشرفت های تازه ای در زمینه شیمی گیاهی و میکرومورفولوژی حاصل شده و در مقیاسی وسیع و روز افزون در رده بندی گیاهان مورد استفاده قرار گرفته است. سیستم های جدید رده بندی به منظور ترکیب این نتیجه ها و تلفیق بیشتر آنها با طرح های سنتی توسعه یافته است. این پیشرفت ها اعتبار چاپ اول این کتاب را کاهش داده است، با نایاب شدن کتاب طی هفت سال گذشته انتشارات دانشگاه کمبریج مبادرت به چاپ دوم کتاب نموده است. لزوم تجدیدنظر در چاپ کتاب برای ما کاملاً آشکار بوده، و به جز این لزوم و عللی که در بالا یاد شد و نیز توجه کمتر مدارس و دانشگاه ها در زمینه تدریس مورفولوژی مقایسه ای و تاکسونومی و افزایش احتیاج برای تنظیم این قبیل برنامه ها و تربیت افراد، ما را برای چاپ مجدد و تجدیدنظر کتاب مصمم تر کرد. علاوه بر این، این کتاب موارد استفاده بیشتری از آنچه ما تصور می کنیم دارد، مثلاً مورد استفاده درسی دانشجویان در استرالیا و زلاند نو قرار می گیرد و گردآورندگان گیاه در فلاتهای کلمبیا از آن استفاده می کنند.

چاپ دوم این کتاب فرصتی بوده است تا در نوشته های آن تجدید نظر کنیم و نظرات همکاران و دانشجویان را بحساب آوریم. دیباچه تغییراتی کرده و مطالبی بویژه در قسمت کاربرد اصطلاحات اضافه شده است.

این فصل اطلاعات اساسی در زمینه مورفولوژی گیاهی و بهترین طریقه بررسی اندامهای گیاهی را به منظور شناخت بیشتر فراهم نموده است. شناسه (کلیدها) تا حد قابل ملاحظه ای مفصل تر شده و بصورت کروشهای (Brachet) فشرده تر ارائه شده است. زیرا به نظر می رسد دانشجویان راحت تر می توانند این نوع شناسه ها را از روش دندانهای که در چاپ اول اعمال شده است مورد استفاده قرار دهند.

تا آنجا که اطلاع داریم تا کنون این تنها کتابی است که در آن تمام اطلاعات مربوط

به شناخت گیاهان و وسیله شناسائی تیره‌ها بطریقی روشن و کامل ارائه شده است .
طبق نظریات دانشمندان ، اخیراً^۲ سیستم بنسون^۲ که در چاپ اول بکار رفته کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد و آن سیستمی که در تنظیم و توصیف تیره‌ها بکار گرفته شده نیز تغییر کرده است . سیستم ارائه شده توسط جی - ال - استینز^۳ در این چاپ بدو دلیل اقتباس گردیده است :

الف) به نظر می‌رسد که این سیستم در زمینه طبقه‌بندی گیاهان در حال حاضر طرفداران بیشتری دارد ، و به همین علت چاپ اخیر " گیاهان گل‌دار جهان " (تألیف وی - اچ - هی وود^۴، چاپ دانشگاه آکسفورد ۱۹۷۸) نیز سیستم مذکور را به کار گرفته است . کتاب هی وود شامل تعریف کلیه تیره‌ها و حاوی تصاویر و نقشه‌های زیادی است اما فاقد شناسه جهت شناخت تیره‌های مختلف است در عین حال می‌تواند مکمل ارزنده‌ای برای این کتاب باشد .

ب) سیستم Stebbins خود ترکیبی از سیستم‌های کران کوست^۵ و تخته جان^۶ است . اقتباس از این سیستم تا حدی تغییر آرایش نسبت به شناسائی تیره‌ها را ایجاب نموده است و تیره‌هایی نیز به تیره‌های قبلی اضافه کرده ایم خصوصاً " تیره‌های تزئینی و وارداتی که گاهی بصورت پرورشی دیده می‌شوند . این است که در این چاپ تیره‌ها بالغ بر ۲۷۲ گروه می‌شود .

امید و اریم چاپ اخیر برای همه کسانی که می‌خواهند گیاهان را نامگذاری کنند مفید واقع شود ، چه این فرد یک گیاه‌شناس حرفه‌ای یا یک باغبان تیزهوش یا یک آماتور علاقه‌مند به گیاه‌شناسی باشد . تجدید نظر در این کتاب از نظر فکری با همکاری دانشجویان گیاه‌شناسی انجام شده است . ارائه اطلاعات بصورت شناسه‌ای ایجاب می‌کرد تا دانشجویان را وادار سازیم که به منظور انتخاب بین شق‌های مختلف از نظر مورفولوژیکی گیاهان را دقیقاً بررسی کنند . البته این امر به قدرت مشاهده دانشجو کمک می‌کند و حافظه آنها را در جهت نگهداری خصوصیات مهم یاری می‌بخشد . با کاهش تدریجی آموزش خصوصیات تیره‌ها و افزایش تعداد تیره‌های تشخیص داده شده ، شناسائی تیره‌ها به کمک راهنماهای شناسه‌ای ، به جای حفظ کردن طوطی‌وار خصوصیات آنها ، از هر زمان لازم تر بنظر می‌رسد . هم‌چنین این کتاب شامل تیره‌های بیشتری از آنچه که اغلب دانشجویان احتمالاً به آن برخورد خواهند کرد می‌باشد . تعقیب خصوصیات یک گیاه به منظور شناسائی آن در یک شناسه طولانی نتیجه‌اش

2- Benson

5- Cronquist.

3- G.L.Stebbins

6- Takhtajan

4- V.H.Heywood

مشاهده خصوصیات بیشتری از یک گیاه در مقابل استفاده از یک شناسه کوتاه است .
بنظر ما طبقه‌بندی طبیعی گیاهان و تشخیص صحیح آنها (که به‌این منظور شناسایی
تیره‌ها یک قدم مهم می‌باشد .) امری الزامی جهت پیشرفت بیولوژی در پهنه‌ای وسیع می‌باشد.

ادین برگ دسامبر ۱۹۷۷

www.ketab.ir